

**ПІДПРИЄМСТВО ЯК
ОСНОВНА ОРГАНІЗАЦІЙНА
СТРУКТУРА
ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ**

ПЛАН

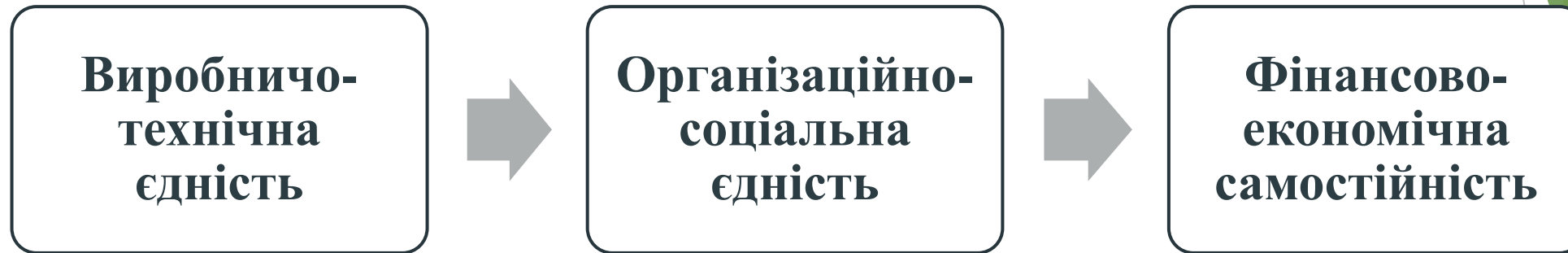
1. Поняття і характерні риси підприємства, основні види його діяльності.
2. Види та об'єднання підприємств, їх характеристика.
3. Господарські товариства.

Поняття і характерні риси підприємства, основні види його діяльності

Станом на теперішній час законодавство України не містить універсального нормативного визначення поняття «підприємство». Після втрати чинності Господарським кодексом цей термін використовується фрагментарно та переважно в перехідному або економіко-статистичному значенні, тоді як основною юридичною категорією є «юридична особа».

Підприємство – юридична особа (самостійний суб'єкт господарювання), створена для задоволення суспільних та особистих потреб шляхом систематичного здійснення виробничої, науково-дослідної, торговельної та іншої господарської діяльності.

Основними ознаками підприємства є:

- 1) виробничо-технічна єдність:** спеціалізація на виготовленні певного виду продукції, наявність закінченого циклу її виготовлення, тобто продукція в умовах поділу праці набуває форми товару; володіння певним складом виробничих фондів; розробка єдиної технічної політики; спільність допоміжного і обслуговуючого господарства;
- 2) організаційно-соціальна єдність:** наявність єдиного трудового колективу з його специфічними інтересами; управління підприємством одним керівником та адміністрацією; наділення підприємства реквізитами і правами юридичної особи (самостійний баланс, розрахунковий та інші рахунки в банку, печатка, штамп з назвою підприємства, ідентифікаційний код, юридична адреса, фірмовий бланк, товарний знак)
- 3) фінансово-економічна самостійність:** вільний вибір виду діяльності; можливість самостійного формування програми діяльності, вибору постачальників матеріально-технічних та інших ресурсів і споживачів продукції, що виробляється, встановлення цін на продукцію або послуги відповідно до закону; вільний найм працівників в залежності від власної потреби; самостійний розподіл прибутку, що залишається у підприємства після сплати податків, зборів та інших, передбачених законом платника; визначення і обґрунтування форм і розмірів матеріального стимулювання працівників; самостійне здійснення зовнішньоекономічної діяльності.

ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

постійне підвищення ефективності діяльності підприємства та отримання позитивного кінцевого фінансового результату власниками підприємства

забезпечення споживачів конкурентоспроможною продукцією підприємства

своєчасне і термінове впровадження досягнень науково-технічного прогресу у виробництво

постійне зростання культурно-технічного та професійно-кваліфікаційного рівня трудового потенціалу підприємства і залучення працівників до творчої діяльності (винахідництво, раціоналізаторство, новаторство), а також забезпечення персоналу підприємства заробітною платою та нормальними умовами праці

Для досягнення основних завдань підприємства здійснюють різні види діяльності

Маркетингова діяльність – процес організації виробництва і збуту продукції, орієнтований на задоволення потреб окремих споживачів і отримання прибутку на основі дослідження і прогнозування ринку, вивчення внутрішнього та зовнішнього ринкового середовища, розробки стратегії і тактики поведінки на ринку за допомогою маркетингових послуг.

Інноваційна діяльність – процес, здійснюваний на основі реалізації інвестицій з метою виконання обґрунтованих науково-технічних програм з гарантованими строками окупності витрат і впровадження нових науково-технічних інновацій у виробництво.

Виробнича діяльність – це сукупність дій працівників із застосуванням засобів праці, необхідних для перетворення ресурсів в готову продукцію, яка включає в себе виробництво та переробку різних видів сировини, будівництво та надання будь-яких видів послуг.

Комерційно-збутова діяльність – це сукупність комерційних і торговельно-технічних заходів підприємства з доведенням виготовленої ним продукції до споживачів. Від даного виду діяльності залежить ефективність попередніх видів діяльності, від масштабів та якості якої залежить фінансова результативність виробництва.

ЗАВДАННЯ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМТВА

дослідження ринку товарів (робіт, послуг);

розробка та впровадження ефективних заходів товароруху;

розробка та впровадження ефективних заходів товарообороту;

здійснення рекламних компаній;

формування обґрунтованої цінової політики;

формування платоспроможного попиту та системи стимулювання збуту;

розробка досконалої асортиментної політики;

вибір каналів товароруху;

визначення дизайну товарів (послуг);

формування позитивного іміджу товарів (послуг);

передбачення сервісного обслуговування тощо.

ЗАВДАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

реалізація науково-технічних розробок і випробувань;

ефективна технологічна і конструкторська діяльність;

впровадження технічних, організаційних та інших нововведень;

розробка нових корисних моделей щодо удосконалення організації, управління і регулювання діяльності підприємства:

формування ефективної інноваційно-інвестиційної політики підприємства.

ЗАВДАННЯ ВИРОБНИЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

розробка програми випуску товарів (послуг) в поточному періоді і на перспективу;

збалансування виробничих потужностей підприємства;

обґрунтування обсягу виготовлення продукції (послуг) певної номенклатури й асортименту відповідно до потреб ринку;

безперервне матеріально-технічне забезпечення виробництва необхідними ресурсами;

розробка узгоджених у часі і просторі оперативно-календарних графіків виготовлення продукції (надання послуг);

впровадження оптимізаційних програм щодо раціонального використання наявних у підприємства ресурсів.

ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ КОМЕРЦІЙНО-ЗБУТОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

- активний пошук ринків збуту продукції (робіт, послуг);
- знаходження потенційних клієнтів;
- вибір каналів розповсюдження товарів (робіт, послуг);
- встановлення тривалих добропорядних взаємин з
- документальне оформлення господарських зав'язків з укладенням договорів постачання.

Види та об'єднання підприємств

- Скасовано Господарський кодекс України (ГКУ). Створено трирічний перехідний період (до 28 серпня 2028 р.), протягом якого нові підприємства в застарілих формах (типах підприємств) створювати не можна, а існуючі мають перейти до сучасних організаційно-правових форм (ЮО) або привести свої установчі документи у відповідність з новим законодавством.
- Наразі в Україні правове регулювання видів та форм підприємств зазнало суттєвих змін у зв'язку із скасуванням Господарського кодексу – чинним є Закон № 4196-ІХ «Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб» та положення Цивільного кодексу України, а також спеціальних законів про товариства.
- У цей час допускається функціонування раніше створених підприємств у формах державного, комунального, приватного, казенного, іноземного підприємства, тощо. Водночас створення нових юридичних осіб у таких формах заборонено (ст. 13 Закону).
- Після завершення перехідного періоду юридичні особи у формі «підприємств» повинні бути перетворені на інші організаційно-правові форми — господарські товариства.

Форми діяльності підприємств

✓ ФОП (фізична особа — підприємець) — це фізична особа, зареєстрована як суб'єкт підприємницької діяльності без створення юридичної особи. Це окрема правова форма, яка залишається чинною і не потребує перетворення.

✓ Юридичні особи (компанії)

Після скасування ГКУ підходи до юридичних осіб в Україні орієнтовані на сучасні корпоративні форми, а саме:

ТОВ (товариство з обмеженою відповідальністю) – найпоширеніша форма для малого та середнього бізнесу;

АТ (акціонерне товариство) – форма для великих компаній (у тому числі публічних).

У найближчі роки значна частина колишніх форм підприємств (державні, комунальні, приватні, іноземні, дочірні, підприємства громадських об'єднань тощо) мають бути приведені до однієї з цих форм або інших бізнес-структур, передбачених новим правом.

Поняття «унітарне підприємство» та «корпоративне підприємство» втратили статус законодавчих категорій. Чинне законодавство не передбачає такого поділу, а правове регулювання ґрунтується на категоріях «юридична особа», «організаційно-правова форма» та «корпоративні права».

Види підприємств

Залежно від кількості працюючих та обсягу валового доходу від реалізації продукції за рік можуть бути віднесені до мікро, малих, середніх або великих підприємств

<i>Вид суб'єкта підприємництва</i>	<i>Критерії, що мають виконуватися одночасно</i>	
	<i>Обсяг річного доходу, еквівалент у євро за середньорічним курсом НБУ</i>	<i>Середня кількість працівників за календарний рік</i>
Суб'єкт мікропідприємництва	Не перевищує 2 млн. євро	Не перевищує 10 осіб
Суб'єкт малого підприємництва	Не перевищує 10 млн. євро	Не перевищує 50 осіб
Суб'єкт середнього підприємництва	Усі інші суб'єкти, що не належать до суб'єктів малого (які включають у себе і мікропідприємництва та великого підприємництва	
Суб'єкт великого підприємництва (юридичні особи)	Перевищує 50 млн. євро	Перевищує 250 осіб

Господарські об'єднання утворюються як асоціації, корпорації, консорціуми, концерни, інші об'єднання підприємств, передбачені законом

Асоціація - договірне об'єднання, створене з метою постійної координації господарської діяльності підприємств, що об'єдналися, шляхом централізації однієї або кількох виробничих та управлінських функцій, розвитку спеціалізації і кооперації виробництва, організації спільних виробництв на основі об'єднання учасниками фінансових та матеріальних ресурсів для задоволення переважно господарських потреб учасників асоціації.

Корпорація - договірне об'єднання, створене на основі поєднання виробничих, наукових і комерційних інтересів підприємств, що об'єдналися, з делегуванням ними окремих повноважень централізованого регулювання діяльності кожного з учасників органам управління корпорації.

Консорціум - тимчасове статутне об'єднання підприємств для досягнення його учасниками певної спільної господарської мети (реалізації цільових програм, науково-технічних, будівельних проектів тощо). Консорціум використовує кошти, якими його наділяють учасники, централізовані ресурси, виділені на фінансування відповідної програми, а також кошти, що надходять з інших джерел, в порядку, визначеному його статутом. У разі досягнення мети його створення консорціум припиняє свою діяльність.

Концерн - статутне об'єднання юридичних осіб на основі їхньої фінансової залежності від одного або групи учасників об'єднання з централізацією функцій науково-технічного і виробничого розвитку, інвестиційної, фінансової, зовнішньоекономічної та іншої діяльності. Учасники концерну наділяють його частиною своїх повноважень, у тому числі правом представляти їхні інтереси у відносинах з органами державної влади, органами місцевого самоврядування, юридичними або фізичними особами. Учасник концерну не може одночасно бути учасником іншого концерну.

Холдингова компанія - суб'єкт господарювання, що володіє контрольним пакетом акцій дочірнього підприємства (тепер ТОВ або АТ). Між холдинговою компанією та її дочірніми підприємствами встановлюються відносини контролю-підпорядкування. Якщо з вини контролюючого підприємства дочірнім підприємством було укладено і здійснено не вигідні для нього угоди або операції, то контролююче підприємство повинно компенсувати завдані дочірньому підприємству збитки. Якщо дочірнє підприємство з вини контролюючого підприємства опиниться у стані неплатоспроможності і буде визнано банкрутом, то субсидіарну відповідальність перед кредиторами дочірнього підприємства нестиме контролююче підприємство.

Промислово-фінансова група як вид об'єднання підприємств не передбачена чинним законодавством України. Відповідний спеціальний закон утратив чинність, а сучасна правова система не містить норм, що дозволяли б створення або функціонування ПФГ як окремого правового утворення.

Господарські товариства

Особливою формою підприємницької діяльності є господарські товариства – юридична особа, статутний (складений) капітал якої поділений на частки між учасниками.

До господарських товариств належать:

- ✓ акціонерні товариства (АТ);
- ✓ - товариства з обмеженою відповідальністю (ТОВ);
- ✓ - товариства з додатковою відповідальністю (ТДВ);
- ✓ - повні товариства;
- ✓ - командитні товариства.

Найбільш розвинутою і поширеною формою господарювання є акціонерне товариство.

Акціонерне товариство - господарське товариство, яке має статутний капітал, поділений на визначену кількість акцій однакової номінальної вартості, і несе відповідальність за зобов'язаннями тільки майном товариства, а акціонери несуть ризик збитків, пов'язаних із діяльністю товариства, в межах вартості належних їм акцій, крім випадків, визначених законом.

За типом АТ поділяються на публічні акціонерні товариства та приватні акціонерні товариства.

Установчим документом акціонерного товариства, товариства з обмеженою відповідальністю і товариства з додатковою відповідальністю є статут.

Публічне акціонерне товариство – це товариство, щодо акцій якого здійснено публічну пропозицію та/або акції якого допущені до торгів на фондовій біржі в частині включення до біржового реєстру.

Приватне акціонерне товариство – акціонерне товариство, яке має статутний (складений) капітал, поділений на визначену кількість акцій рівної номінальної вартості, і несе відповідальність за зобов'язаннями тільки майном товариства.

Товариство з обмеженою відповідальністю - господарське товариство, що має статутний капітал, поділений на частки, і несе відповідальність за своїми зобов'язаннями тільки своїм майном. Учасники товариства, які повністю сплатили свої вклади, несуть ризик збитків, пов'язаних з діяльністю товариства, у межах своїх вкладів.

Товариство з додатковою відповідальністю - господарське товариство, статутний капітал якого поділений на частки і яке несе відповідальність за своїми зобов'язаннями власним майном, а в разі його недостатності учасники цього товариства несуть додаткову солідарну відповідальність у визначеному установчими документами однаково кратному розмірі до вкладу кожного з учасників.

Повне товариство - господарське товариство, всі учасники якого відповідно до укладеного між ними договору здійснюють підприємницьку діяльність від імені товариства і несуть додаткову солідарну відповідальність за зобов'язаннями товариства усім своїм майном.

Командитне товариство - господарське товариство, в якому один або декілька учасників здійснюють від імені товариства підприємницьку діяльність і несуть за його зобов'язаннями додаткову солідарну відповідальність усім своїм майном, на яке за законом може бути звернено стягнення (повні учасники), а інші учасники присутні в діяльності товариства лише своїми вкладами (вкладники).